

Varuh človekovih pravic
Dunajska cesta 56
1000 Ljubljana

Gospa

Mag. Irena Žagar, predsednica

SREBRNA NIT - ZDRUŽENJE ZA DOSTOJNO STAROST

Trg francoske revolucije 7

1000 Ljubljana

srebrna.nit@gmail.com

Številka: 9.7-12/2025-2-11308

Datum: 10. 03. 2025

Spoštovana gospa Žagar,

Varuh človekovih pravic Republike Slovenije (Varuh) je prejel vaše javno pismo »*Srebrna nit opozarja na ranljivost starejših – tudi ob njihovem javnem izpostavljanju*«. Navedli ste, da v Srebrni niti – združenju za dostojno starost pogosto opozarjate na težke, ponekod že povsem nesprejemljive razmere za življenje starejših v domačem okolju in v institucijah. Opozorili ste, da je obsojanja vredno vsako nasilje nad starejšimi, ne glede na to, v kateri od oblik je izraženo. Posebej ste se osredotočili na problematiko javnega izpostavljanja starejših, ki so, kot ste navedli, v procesih oskrbe najšibkejši člen zaradi svoje telesne in/ali psihosocialne ranljivosti, ne(z)možnosti soodločanja o lastnem življenju in telesu, pa tudi o bivanju, prehranjevanju, higienski oskrbi, zadovoljevanju drugih telesnih in duhovnih potreb. Poudarili ste, da je v zadnjem času zaznati povečano nasilje nad starejšimi tudi z javnim prikazovanjem posameznic in posameznikov v njihovih najbolj ranljivih situacijah in trenutkih npr. s prikazovanjem slik njihovih delov telesa oziroma poškodb. Ob tem ste poudarili, da so razmere v nekaterih domovih za starejše izjemno zaskrbljujoče, k čemur poleg pomanjkanja kadra pripomore tudi neustrezna komunikacija nekaterih zaposlenih. Izpostavili ste kršenje človekovih in pacientovih pravic, etičnih načel ter nespoštovanje dostojanstva starejših s strani medijev z neupoštevanjem varovanja njihovih osebnih podatkov, zasebnosti in intimne, pri čemur, kot ste navedli, včasih sodelujejo tudi svojci prizadetih. Zavzeli ste stališče, da izpostavljanje ranljivih, objava njihovih osebnih, zdravstvenih ali drugih podatkov in fotografij pomeni kršenje moralnih in etičnih postulatov družbe. Kljub temu, da razumete prizadevanja svojcev, da želijo preprečiti pojavnost nepravilnosti v drugih primerih, ste izrazili nasprotovanje javnemu izpostavljanju zgodb in fotografij posameznikov in posameznic, med katerimi so nekateri v času objave že pokojni. Vse navedene situacije obsojate, saj med drugim ocenjujete, da bi bilo možno medijske prispevke objaviti brez fotografij in brez neprimerne, žaljivega besednjaka.

Iz vašega pisma posebna pričakovanja do Varuha sicer niso razvidna, kljub temu pa ob navedenem poudarjamo, da tudi Varuh ob vsaki priložnosti opozarja na spoštovanje osebnostnih pravic, dostojanstva in časti starejših, še posebej pa v primerih, ko se zaradi različnih življenjskih situacij znajdejo v ranljivem položaju. Varuh v okviru svojih pristojnosti opozarja tako pristojna ministrstva kot posamezne zavode, da je potrebno v družbi zagotoviti ničelno toleranco do nasilja ter obenem poskrbeti za zaščito telesne in

duševne celovitosti vseh posameznikov v vsakem trenutku njihovega življenja. To velja ne glede na to, ali prebivajo doma ali v institucionalnem varstvu in ali zmorejo izraziti svojo voljo. Prav tako poudarja pomen rednih izobraževanj in usposabljanj za zaposlene v institucionalnem varstvu, da bodo znali in zmogli ustrezno ter strokovno komunicirati s stanovalci oziroma z njihovimi svojci ter zagotavljati ustrezno nego in skrb. Ob tem sicer ne more mimo alarmantnih razmer kadrovskega manka zaposlenih tako na področju zdravstva kot tudi socialnega varstva. Žal Varuh vse pogosteje ugotavlja, da do kršitev človekovih pravic prihaja prav zaradi posledic akutnega pomanjkanja kadra in neustreznih, v nekaterih primerih celo nedostojnih, pogojev dela. Resne in izjemno skrb vzbujajoče posledice občutijo tako stanovalci kot tudi zaposleni v domovih za starejše ter drugih oblikah institucionalnega varstva.

Na podlagi pogovorov s pobudniki, zaposlenimi in vodstvom posameznih domov Varuh velikokrat ugotavlja, da obstojijo vse večje težave v komunikaciji in usklajevanju med svojci in zaposlenimi. Ob tem seveda razume, da je pri tako težkem delu, kot ga opravljajo zaposleni v domovih za starejše, človeški faktor še kako prisoten, vendar pa opozarja, da je potrebno vedno in v vsakem trenutku tako s stanovalci kot tudi z njihovimi svojci vzpostaviti spoštljivo komunikacijo, namenjeno sodelovanju in vzpostavitvi odnosa zaupanja. Le na tak način bo za stanovalce poskrbljeno v največji možni meri, zaščiteno pa bo tudi njihovo osebno dostojanstvo.

Na podlagi obravnavanih pobud in izvedenih obiskov je Varuh vsem deležnikom, tako posameznim domovom za starejše, kot tudi MSP in drugim pristojnim organom, predlagal vzpostavitev ustreznih protokolov ter na državni ravni obenem tudi izvajanje več preventivnih programov za prepoznavanje nasilja in drugih nepravilnosti. Ob tem posebej poudarjamo pomen izobraževanja in ozaveščanja od ranega otroštva naprej. Ker gre pri izpostavljenih problematikah za odprte systemske rane, za rešitev katerih že dolgo ne zadostujejo več zgolj teoretične rešitve, iskanje kompromisov in obljubljanje že na prvi pogled neizvedljivega, je nujno, da se na ravni države vzpostavi učinkovit mehanizem z jasno začrtano časovnico, določno opredeljenimi učinki in vzpostavljenim efektivnim in transparentnim nadzorom, ki bo finančno oprijemljiv. V trenutni situaciji pa Varuh zavzema stališče, da je za doseganje zadovoljstva, varnosti in dostojnosti stanovalcev, svojcev in zaposlenih v institucionalnem varstvu kakor tudi v drugih osebnih odnosih ključna spoštljiva, strpna in prijazna komunikacija, za katero pa si morajo prizadevati vsi udeleženi.

Navedeno velja tudi za medijsko poročanje, kljub temu, da Varuh sicer v okviru svojih pristojnosti ne more vplivati na vsebine in način poročanja medijskih objav. Po opažanju Varuha do problematike objavljanja posameznih fotografij, o kateri v javnem pismu pišete, ne prihaja na pobudo zavodov, temveč pretežno svojcev. Varuh sicer deli vaše stališče glede neprimernosti slednjega in ob tem opozarja tudi na odgovornost medijev, ki bi se jo v tovrstnih (in drugih) primerih, nujno morali zavedati in jo prevzeti.

Na vse navedeno Varuh redno opozarja tudi na svoji spletni strani, dostopni na spletnem naslovu: <https://www.varuh-rs.si/> in v svojih rednih letnih poročilih, dostopnih na spletnem naslovu: <https://www.varuh-rs.si/porocila-projekti/publikacije-gradiva/letna-porocila-priporocila-dz-odzivna-porocila-vlade/>.

Lep pozdrav,

po sklepu o nadomeščanju varuha
Ivan Šelih
namestnik varuha človekovih pravic